

Primerjalno ustavno pravo

SPLOŠNI DEL

1.) Pojem

Primerjalno ustavno pravo obravnava posamezne ustavne sisteme in jih primerja med seboj.

2.) Klasifikacija ustavnih sistemov

Delitev **D**

kapitalistični , **socialistični** (le še Kitajska in Kuba) , **dežele v razvoju**.

3.) Klasifikacija državne ureditve

oblika vladavine (monarhija, republika)

oblika državne ureditve (unitarne, federalne,...)

oblika državne oblasti (enotnost, delitev oblasti)

družbeno ekonomski vidik (lastninski odnosi, socialna ureditev)

demokracija sistemov (demokratičen = kontrola oblasti, sooblikovanju obl.)

strankarstvo (enostrankarski, večstrankarski sistem)

ideološke # komunistična #, pragmatične, kadrovske # posebne zahteve# ,
množične # lahko se vključi vsakdo # , čvrste # s tradicijo # , gibke # delujejo
predvsem pred volitvami #.

večinski volilni sistem izoblikujeta se dve stranki.

proporcionalni sistem izoblikuje se več strank (količina odvisna od elementov večinskega sistema)

4.) Ustava

materialni smisel Vsak akt, ki se nanaša na ustavno materijo, ne glede na njegov formalni položaj.

formalni smisel pravni akt, najvišje pravne veljave, sprejet po posebnem postopku. Lahko so **D**

kodificirane v enem aktu

nekodificirane v več pravnih aktih

Zgodovina **D**

1776 Virginia **bill of rights**

1791 Francoska in Poljska ustava

1787 ZDA (velja še danes v nespremenjeni obliki, dodani so ji le amandmaji)

Delitev **D**

oktroirane (= vsiljene) poda jih monarh

ustavni pakti nastanejo kot posledica ravnotežja med monarhom in parlamentom

demokracija sprejme jih konstituenta al parlament po posebnem postopku

5.) Predstavniški organi

(= zakonodajalni organ) So lahko eno ali dvodomni (redko večdomni).

federacija prvi dom = splošno politično predstavništvo, drugi dom = federalne enote

untarna država prvi dom = splošno politično pred. , drugi dom = posebni interesi

čisti dvodomni sistem = enakopravnost obeh domov # drugače pa je eden od domov v šibkejšem položaju #

mandatna doba je navadno različna za vsak dom

zakonodajalna iniciativa poslanci, vlada, ...

referendum je pravilno fakultativna možnost v zakonodajalnem ali ustavno reviziskem postopku
Eden od domov lahko opravlja tudi **sodno funkcijo** (senat, dom lordov pri inpeachmentu)

poslanska imuniteta

poklicna (= profesionalna) za glas ali mnenje v parlamentu

nepoklicna za vsa dejanja v življenju (se odzame pri težjih kazenskih kršitvah)

6.) Izvršilni organi

navadno **vlada** ali **izvršni svet**. Ki je lahko podrejena šefu države ali pa je neodvisna od šefa države. # Podobno razmerje je tudi z parlamentom, ki mu je lahko odgovorna (parlamentarni sistem) ali pa je od njega neodvisna (predsedniški sistem).

delegirana zakonodaja vse kar ustava ne prenaša na zakonodajni organ se ureja z uredbami

7.) Volilni sistem

aklamacija podan je en predlog, ki ga morajo ljudje potrditi (to niso volitve)

imenovanje predstavniški organ (ali kdo drug) po svoji presoji imenuje nosilca neke funkcije
volitve P

načelo legitimnosti (podpora v ljudstvu)

predstavljanje interesov (usterzno zastopanje vseh skupin # delavci, manjšine#

integracija družbe (oblast mora biti del družbe)

konkurenca med kandidati (s programi, ki jih zagovarjajo)

kontrola izvoljenih predstavnikov (možnost intervencije, če pride do kršitve)

formiranje parlamentarne večine (s koalicijo ali zmago ene stranke)

obstoj opozicije(ki nadzoruje delo pozicije in opozarja na napake)

volilna pravica P

aktivna (= pravica voliti) navadno starostni cenzus

pasivna (= pravica biti izvoljen) navadno višji starostni cenzus, kot za aktivno

Načela P

splošna vsi imajo volilno pravico edina omejitev je starost, poslovna posobnost, državljanstvo.

enaka vsak glas ima enako težo (volilna geometrija)

svobodna izbira in udeležba na volitvah

tajnost da se onemogoči neposredni politični pritisk

osebne vsakdo mora voliti sam (nihče v tujem imenu)

posredne volijo se elektorji, ki volijo predstavnike

neposredne ni vmesne stopnje, predstavnike se voli neposredno

Vrste volilnih sistemov P

večinski izbira se enega kandidata (v volilni enoti), o izvolitvi odloča absolutna ali relativna večina. # ponekod uporabljajo dva kroga, z izključevanjem kandidatov#

proporcionalni se uporabljajo, za zagotovitev boljše predstavljenosti posameznih skupin.

Mandati se delijo glede na % ki jih doseže stranka pri volitvah.

mešani je proporcionalni sistem z elementi večinskega sistema # navadno se določi spodnji prag za vstop v parlament#

8.) Sodstvo

Namenjeno je varovanju pravnega reda in pravic in svoboščin posameznika. # Deluje kot kontrola zakonitosti in ustavnosti delovanja državnih organov ter posameznikov.#

Delitev P

redna sodišča so ustanovljena z zakonom in delujejo po zakonu

izredna navadno prepovedana, ker delujejo v izrednih situacijah, po skrajšanih ali kako drugače prirejenih postopkih.

specializirana so redna sodišča, ki delujejo na nekem ozkem področju (delovna)

vojaška navadno delujejo le v vojnem času, morajo delovati, kot vrsta specializiranih sodišč.

Načela delovanja sodišč **D**

zakonitosti odločitve se opirajo na zakon ali precedens.

neodvisnosti prepovedano je vmešavanje v delo sodišč # politični pritiski #

instančnosti na odločitve sodišč se je možno pritožiti # poenotenje sodne prakse#

zbornosti v pomembnejših zadevah se odloča na kolegijih

javnosti javnost je le izjemoma izključena # mladoletniki#

stalnosti sodnikov, ki so zato manj izpostavljeni raznim političnim pritiskom

obrambe vsakdo ima pravico do strokovne pomoči # odvetnik #

9.) Ustavnost in zakonitost

Zahteva se hirarhija pravnih aktov.

Vrste kontrole ustavnosti oziroma zakonitosti **D**

materialna nadzira vsebinsko skladnost med akti

formalna nadzira način nastanka pravnega akta in njegovo skladnost s predpisanim načinom

konkretna v primeru konkretnega primera # ustavna pritožba #

abstraktna ne da bi prišlo do konkretnega primera

predhodna (preventivna) se izvrši še pred proglašitvjo pravnega akta

naknadna (represivna) se izvrši, ko je pravni akt že proglašen

10.) Buržoazni ustavni sistemi

Uvedejo principe **D**

ljudske suverenosti (oblast izvira iz ljudstava, k jo prenaša na predstavnišk organ)

ustavnosti in zakonitosti (državni organi so vezani na zakone in ustavo)

odgovornosti (vsakdo je odstavljen in kazensko odgovarja za svoja dejanja)

enakosti državljanov (ne glede na spol, raso, vero,...)

delitve oblasti (da se vspostavi sistem zavor in ravnotežij)

večstrankarstva strake nastanejo kot posledica združevanja interesnih skupin

država	VELIKA BRITANIJA	ITALIJA	FRANCIJA
splošno	<p>Anglija + Vels + Škotska (ima svoje ministrstvo in parlamentarni odbor) + Severna Irska (popolnoma samostojna razen na zakondajnem področju)</p> <p>Parlament postane odločujoč 1689 (Cromwell)</p> <p>ustavnega sodstva ni Parlament je suveren pri sprejemanju zakonov</p>	<p>unitarna nastane 1840 1946 se izvede referendum (postane republika) Poudarjena lokalna avtonomija.</p> <p>ustavno sodišče po 1/3 volijo predsednik, parlament, usta. sodišče 9 letni mandat (rotacija) Za inpeachment razširjeno US (16 članov)</p>	<p>unitarna, predsedniško parlamentarni sistem Razdeljena je na <u>občine, departmaje, pokrajine</u></p> <p>ustavno sodišče po 1/3 imenujejo predsednik, nac. skup. in senat. 9 letni mandat (rotacija) Doživljenski člani so predsedniki republike</p> <p>visoki sodni dvor je pristojen za inpeachment</p>
šef države	<p>Kralj, ki je postopoma izgubljal oblast. Dokončno z Bill of Rights (1689). Danes nastopa le kot protokolarna osebnost. (Klasična pooblastila v parlamentarnem sistemu)</p>	<p>predsednik najmanj 50 let 7 letni mandat (reelekcija) Imenuje vlado Lahko razpusti parlament Vrhovni poveljnik v. Za svoje akte potrebuje sopodpis NI politično odgovoren Inpeachment</p>	<p>predsednik neposredno izvoljen 7 letni mandat imenuje predsednika vlade in člane(zaupnica v parlamentu) lahko razpusti parlament lahko razpiše referendum v izrednih razmerah lahko predpiše ukrepe, ki se mu zdijo potrebni</p>
I. dom	<p>Dom komun predstavniški in zakonodajni organ. <u>5 letni mandat</u> Pasivna volilna pravica 21 let nimajo je drž. uslužbenci Postavlja vlado, kimu je tudi odgovorna. Trofazni zakonodajni postopek</p>	<p>poslanska zbornica akt. vol 21, pas. 25 5 letni mandat svobodni mandat <u>zakonodajni odbori</u> (samostojno sprejemajo zakone. Do glasovanja v zbornici pride le, če to zahteva 10% poslancev ali vlada)</p>	<p>nacionalna skupščina neposredne volitve 5 letni mandat večinski dvokrožni sistem Najmanj po 2 poslanca iz departmaja in po 1 iz prekomorskih ozemelj izdaja <u>programske, organske</u> # ustavna materija # <u>in finančne</u> zakone</p>
II. dom	<p>Dom lordov članstvo po dednem redu. Nastane iz velikega senata. Od 1949 ne soeluje v zakonodajnem postopku. Najvišje sodišče.</p>	<p>senat akt. vol. 25, pas 40 let 5 letni mandat ENAKOVREDEN prvemu domu Dostmrtni člani bivši predsedniki</p>	<p>senat posredne volitve (skupščine občin, departmajev in prekomorskih ozemelj) 9 letni mandat ENAKOPRAVEN prvemu domu 1/3 menjava</p>

vlada	Voli jo spodni dom na predlog mandatarja (imenuje ga kralj). Razvila se je iz kraljevega sveta Sestavljena iz Đ <u>kabineta</u> (15 do 20) + <u>ministrstev</u> (do 30) + <u>podsekretarjev</u> (50) Odločitve kabineta so zavezujoče za vse člane vlade.	Zelo šibka, predsednik imenuje mandatarja, ta pa mora sestaviti vlado, ki jo potrdi parlament. Navadno polikoalijska	Predseduje ji predsednik republike. Možnost nezaupnice. Ureja vsa področja, ki niso izrecno prenesena na zakonodajni organ ekonomsko soc. svet je predsednikov posvetovaln organ (100 članov, 5 letni mandat)
ustava	Nima pisane ustave. Ustavno materijo urejajo Đ <u>konvencije</u> (Magna carta 1215), <u>zakoni</u> (o združitvi, parlamentu), <u>precedensi</u> + <u>običaji</u>	1870 Albertinski statut (kraljevine Sardinje) 1948 po referendumu o republiški ureditvi. Prednost mednarodnega prava za zagotovitev miru Volilna pravica in dolžnost Revizija (oba domova z abs. večino) Možnost fakult. referendumu. Pobuda 500000 volilcev, 5 pokrajin	1791 prva pisana ustava v Evropi 1958 ustava V. republike Močan položaj šefa drž. Prednost medn. prava Revizijo lahko izvedeta oba domova parlamenta (abs. v.) + referendum (če ni 3/5 večine v par.) Spremembe ni mogoče izpeljati v izrednih razmerah

država	ZDA	NEMČIJA	ŠVICA	KITAJSKA	INDIJA
splošno	konfederacija (od 1777 do 1787) , nato federacija ustavno sodstvo izvajajo vsa sodišča (od 1808)	republika, federacija (10 dežel ZRN + 6 dežel DDR # prej unitarna #+ Berlin) Vse kar ni izrecno preneseno na federacijo je v pristojnosti fed. enot Razvije ustavno sodstvo po polovico sodnikov se voli v vsakem domu	enotnost oblasti 1291 združitev treh kantonov, kasneje se pridružijo še drugi (danes 23) Od Westfalskega miru (1648) je nevtralna Unitarna za časa Napoleona Ima <u>kantone in polkantone</u>	unitarna, skupščinska od 1948 socialistična Delitev pokrajine (in avtonomne pokrajine), <u>mesta</u> . Nadalje pa še na <u>mesta, okrožja, prefektore, občine, vasi, avtonomne enote</u> .	Začne se oblikovati z nastankom vzhodno indijske družbe. Neodvisnost doseže 1947, GB zakon o neodvisnosti Indije. Izoblikuje se Pakistan Centralistična federacija (22 enot + 9 federalnih ozemelj) Odprta federacija
šef države	predsednik nosilec izvršne oblasti, vrhovni poveljnik vojske politično neodgovoren inpeachment	budnsepresident voli ga parlament 5 letni mandat predlaga mandatarja na njegov predlog imenuje vlado. NI vrhovni poveljnik v. NI politično odgovoren princip rotacije (2X izvoljen)	eden od članov zveznega sveta 1 letni mandat, reprezentativna funk.	predsednik princip rotacije(2X) voli ga kongres pas. vol. 45 let klasične pristojnosti	predsednik vodi izvršno oblast, pas. vol. 35 let 5 letni mandat (reelekcija) volita ga oba domova + zakonodajni organi držav. inpeachment suspenzivni in abs. veto
I. dom	predstavniški dom akt.vol 18, pas. 25 2 letni mandat <u>nosilec zakonodajne funkcije</u> inicijativo imajo kongresniki	bundestag sprejema zakone, 4 letni mandat kombiniran volilni sistem	predstavniški dom 200 poslancev, proporcionalni sistem volilna enota je kanton 4 letni mandat	kongres delegatski sistem + poslanci avtonomnih enot + pos. vojske 5 letni mandat sestaja se 1X letno Ima vse najvišje pristojnosti AV za sprejem zakonov	dom ljudstev pas. vol. 25 let 6 letni mandat 525 se voli neposredno + 20 imenujejo zvezna ozemlja.

II. dom	senat predstavlja državo?!? pas. 30 let + stalno bivališče v državi, ki jo predstavlja 6 letni mandat 1/3 menjava veto pri imenovanju funkcionarjev, svetovalcev, mednarodne pogodbe. Sodi pri inpeachmentu	bundesrat suspenzivni ali absolutni veto zakonodajna iniciativa IMPERATIVNI mandat (so predstavniki posameznih dežel) # 3 do 6)	zastopništvo kantonov paritetno načelo (2 iz kantona) neenoten mandat in sistem izvolitve trajno zaseda ENAKOPRAVEN prvemu domu	NE OBSTAJA V času med zasedanji kongresa opravlja njegove funkcije komite	Dom držav pas. vol. 30 let 6 letni mandat 1/3 menjava 238 imenujejo države + 12 predsednik ni paritetnega načela (ampak glede na št. prebivalcev) Sojenje v primeru inpeachmenta
vlada	formalno je ni. Izvršilno funkcijo opravlja predsednik s pomočjo svetovalcev	bundeskanclar vodi vladno politiko in je zanjo odgovoren (prosto izbira ministre) KONSTRUKTIVNA nezaupnica Zakonodaja v sili (lahko predlaga razglasitve nekega zakona 2X v mandatu)	zvezni svet 4 letni mandat v popolni podrejenosti skupščini. Izvajo skupščinsko politiko	predsednik republike imenuje mandatarja in na njegov predlog ministre Odgovorna kongresu	imenuje jo predsednik, služi mu kot pomoč pri odločanju
ustava	konfederalna pogodba (1777) ustava ZDA (1787) formalna, čvrsta, abstraktna revizija D <u>konstituanta</u> # 2/3# <u>kongres</u> # 2/3 + 3/4 držav ratificira # delitev, omejitev oblasti, ljudska suverenost prednost imanjto federalni zakoni	Grundgesetz (temelni zakon) 1949 formalna in trdna, povdarek na pravicah in svoboščinah, prednost daje mednarodnemu pravu Zakone deli na D <u>zvezne</u> , <u>konkurenčne</u> (dežele, dokler ne uredi federacija <u>okvirni</u> #izhodišča za deželne zakone #	zvezna pogodba (do 1848) nato zvezna ustava (1874) vmes vojna med kantoni revizija D predlog (skupščina ali 100000 volilcev) potrdi referendum + večina kantonov Prevlada zveznih zakonov.	1954/75/78/82 postaja čvrsta ustava Demokatičen centralizem, enakopravnost narodov, državna enotnost. revizija D kongres 2/3 AV	ustavo sprejme ustavodajna skupščina (1949) (najdalša ustava) Vse kar ni izrecno dano državam pripada federaciji. Ima 22 delov + 9 dodatkov